

Beskattning av andelar i avkastningsfonder

Av kammarrättsassessorn Peter Kindlund

Inledning

Den 15 oktober 1986 tillkännagav finansminister Kjell-Olof Feldt vid en presskonferens regeringens avsikt att göra en översyn av hela området för beskattning av inkomster. Regeringens beslut medförde att lagstiftningen på reavinstområdet under den gångna hösten kom att inskränka sig till en ändring av bestämmelserna om beskattning av andelar i avkastningsfonder. Den översyn av reavinstbeskattningen av aktier och obligationer som många hade räknat med i anslutning till kapitalvinstkommitténs slutbetänkande har alltså skjutits på framtiden. Enligt ett uttalande av finansministern vid presskonferensen kommer regeringen att lämna förslag till ny reavinstbeskattning på värdepappersområdet tidigast under våren 1988.

Vid den nämnda presskonferensen meddelade finansministern vidare att regeringen samma dag hade överlämnat en proposition till riksdagen som behandlade beskattningen vid avyttring av andelar i avkastningsfonder (prop. 1986/87:40). Förslagen i propositionen godtogs senare under hösten av riksdagen (SkU 6, rskr. 35, SFS 1986:971). Avsikten med lagstiftningen är att förhindra opåkallade skatteförmåner vid försäljning av andelar i avkastningsfonder.

Lagstiftningens bakgrund

En avkastningsfond är civilrättsligt en aktiefond och regleras därför av bestämmelserna i aktiefondslagen (1974:931). Till skillnad från vanliga aktiefonder placerar emellertid avkastningsfonderna sina medel i sådana räntebärande värdepapper som utges på penning- och obligationsmarknaderna. På dessa marknader emitteras olika slag av skuldebrev — ex. vis riksobligationer, statsskuldväxlar och bankcertifikat — som kännetecknas av dels att nominellt skuldebrevsbelopp uppgår till minst en miljon kr, dels att räntan på dem är högre än vad som gäller för t ex vanligt banksparande. De mycket höga nominella skuldebrevsbeloppen medför att enskilda personer i princip är utestängda från dessa marknader. Genom avkastningsfonderna finns dock möjlighe-

ten att även med en mycket liten kapitalinsats få del av den höga ränta som de nämnda skuldebrevet ger. På grund av detta och med hänsyn även till den mycket goda säkerhet som dessa värdepapper normalt har är avkastningsfonder ett intressant alternativ för den sparare som söker hög och säker avkastning på sina pengar.

Det finns för närvarande ca 30 avkastningsfonder. Hälften av dem har tillkommit sedan halvårsskiftet 1985. Deras sammanlagda kapital ökade under tidsperioden juli 1985 — oktober 1986 från ca 10 miljarder kr till ca 39 miljarder kr. Fondernas utveckling under senare tid kan därför närmast betecknas som explosionsartad. Till detta har naturligtvis fondernas goda avkastning och höga grad av värdesäkerhet bidragit. Det fanns emellertid ytterligare en omständighet som låg bakom dessa fonders utomordentliga framgång. Det var de förutvarande skattereglerna. Som tidigare nämndes klassificeras en avkastningsfond civilrättsligt som en aktiefond. Denna klassifikation kom också att bli bestämmande för beskattningen. Andelar i avkastningsfonder likställdes i skattehänseende med andelar i vanliga aktiefonder. En avyttring av en andel blev därför beskattad enligt aktievinstreglerna. Förhållandet kunde utnyttjas för att uppnå avsevärda skatteförmåner.

Tekniken för att uppnå dessa förmåner var i huvudsak följande. En person som hade erhållit en reavinst under beskattningsåret förvärvade andelar i en avkastningsfond strax före utdelningsdagen. Vid det tillfället är värdet av andelarna som högst. Sedan utdelning skett faller andelarnas värde med ett belopp som i princip motsvarar det utdelade beloppet. Andelen avyttrades därefter av den skattskyldige, som då erhöll en reaförlust. Denna var avdragsgill i sin helhet på grund av den korta innehavstiden. Med hänsyn till de nästan helt förutsebara förhållandena kunde insatsen i fonden beräknas så att reaförlusten beloppsmässigt motsvarade den redan tidigare erhållna reavinsten. Vinsten kunde på detta sätt helt kvittas bort. Den erhållna utdelningen från fonden kvittades i sin tur mot det underskott i kapital som personen i fråga hade. I de fall ett kapitalunderskott inte fanns kunde ett sådant tillskapas med hjälp av lån som togs upp mot förskottsrenta. Därefter kvittades den från avkastningsfonden erhållna utdelningen mot ränteutgifterna. Det var alltså möjligt att med hjälp av avkastningsfonder s a s nollställa både inkomst av tillfällig förvärvsverksamhet och av kapital.

Köp och försäljning av andelar i avkastningsfonder kunde således användas inte bara för att kvitta bort reavinsten utan även för att kringgå verkningarna av skattereformens avdragsbegränsning.

De nya beskattningsreglerna

Möjligheterna till skatteundandraganden via avkastningsfonder gjorde det enligt regeringens uppfattning nödvändigt att ingripa. I propositionen säger

finansministern att fonderna i vissa fall uteslutande använts för att uppnå skattemässiga förmåner som inte varit avsedda vid lagstiftningens tillkomst. Han uttalar också att förfarandena inte var acceptabla (prop. s 10 f).

I propositionen övervägdes flera olika lösningar för att komma till rätta med problemen. Ett par alternativ som diskuterades av departementschefen var att göra endast en viss del av förlusten, t ex 40%, avdragsgill oavsett innehavstidens längd resp. att begränsa avdragsrätten enligt en premieobligationsmodell. Dessa alternativ förkastades dock bl a av det skälet att de skulle tvinga andelsägarna att göra vissa skattemässiga överväganden vid sidan av de rent ekonomiska.

Den lösning som valdes innebär att beskattningen på grund av en avyttring av en andel i en avkastningsfond skall ske i inkomstslaget kapital. Inkomsten vid försäljning av en andel kommer därför att i princip bli jämställd med en ränte- eller utdelningsinkomst. Som skäl för det valda alternativet anfördes — utöver det givna förhållandet att de opåkallade skatteförmånerna bortfaller — att värdeförändringar på en fondandel i mycket hög grad torde bestå av ränta. Det kunde därför hävdas att lösningen ger en korrekt och ändamålsenlig beskattning av fondandelarna. Vidare anfördes att en högre grad av neutralitet mellan direkt ägande av obligationer och liknande värdepapper och indirekt ägande via en fond skulle uppkomma än vad som var fallet med de gamla reglerna. Slutligen konstaterades att alternativet med beskattning under inkomst av kapital också förordades av kapitalvinstkommittén (prop. s 11).

De nya beskattningsreglerna har intagits i 35, 38 och 39 §§ och anvisningarna till 38 och 39 §§ kommunalskattelagen. De innebär i huvudsak följande. Vid inlösen (avyttring) av en fondandel skall vinst eller förlust beräknas på vanligt sätt. Som intäkt tas upp nettoförsäljningspriset, d v s det vid avyttringen uppnådda försäljningspriset efter avdrag för de kostnader som avyttringen föranlett. Från nettoförsäljningspriset får avdrag göras för den kostnad som andelen betingat vid förvärvet inkl. omkostnaderna i samband med förvärvet. Uppstår en vinst vid denna resultatberäkning utgör vinsten skattepliktig inkomst av kapital, medan en förlust blir avdragsgill i samma förvärvskälla. Vinst tas upp till beskattning med oavkortat belopp. En förlust är i sin helhet avdragsgill. Detta gäller oavsett hur kort eller lång tid som andelen innehafts av den skattskyldige.

Även utdelning som betalas från fonden till andelsägaren beskattas som inkomst av kapital. Detta har gällt redan tidigare och den nya lagstiftningen innebär således ingen ändring i detta avseende. Någon ändring har heller inte skett av bestämmelserna om beskattning av andelar i vanliga aktiefonder. Vid avyttring av en sådan andel skall beskattningen alltså alltjämt ske enligt aktievinstreglerna. Själva avkastningsfonden som sådan beskattas även fortsättningsvis enligt samma regler som tidigare.

Även om de nya reglerna medför att vissa skatteförmåner inte längre kom-

mer att kunna uppnås med hjälp av avkastningsfonder är det ingen tvekan om att dessa fonder även i framtiden kommer att utgöra ett intressant sparalternativ med hänsyn till den goda avkastning och säkerhet som är förenad med dem.

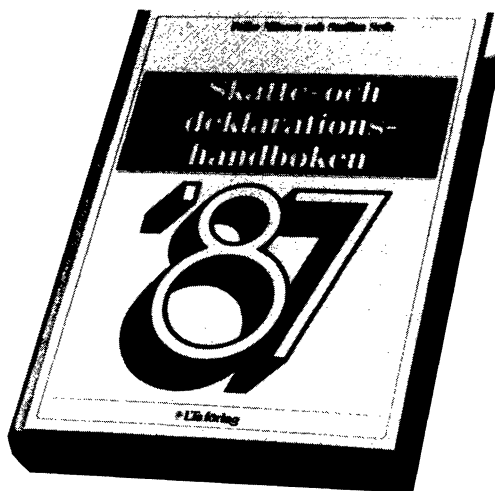
Övergångsbestämmelser

I propositionen (s 13 f) föreslogs att de nya materiella bestämmelserna skulle gälla för andelar som förvärvades fr o m dagen efter den dag då förslaget överlämnades till riksdagen. Anledningen till detta var regeringens önskemål att så snart som möjligt förhindra de omotiverade skattelättnaderna. Propositionen överlämnades till riksdagen den 15 oktober 1986. Riksdagen godtog förslaget och de nya reglerna skall därför tillämpas utan inskränkning på andelar i avkastningsfonder som förvärvats den 16 oktober 1986 eller senare.

För andelar som inköpts senast den 15 oktober 1986 gäller en särskild övergångsbestämmelse. Enligt denna skall de äldre bestämmelserna, d v s aktievinstreglerna, tillämpas intill utgången av år 1988. Anledningen till att en sådan särskild övergångstid föreslogs var att det ansågs rimligt att de andelsägare som så önskade fick möjlighet att avveckla sina innehav under samma förutsättningar som de som gällde när de gjorde placeringen. Genom att övergångstiden bestämdes till drygt två år ges alla ägare av andelar som förvärvats senast den 15 oktober 1986 möjlighet att inneha andelarna mer än två år. Det innebär särskilt att dessa andelar kommer att kunna avyttras med den endast 40-procentiga vinstbeskattning som träffar s k äldre andelar enligt aktievinstreglerna.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna medför att det redan vid 1987 års taxering blir nödvändigt att särskilja på inlösta andelar med hänsyn till om de anskaffats före den 16 oktober 1986 eller senare. För de olika kategorierna av andelar skall ju helt olikartade beskattningsregler gälla. Även vid 1988 och 1989 års taxeringar kommer övergångsbestämmelserna att vara av betydelse för de andelar som inköpts före den 16 oktober 1986.

Nyreviderad!

Folke Nilsson och Staffan Seth

SKATTE- OCH DEKLARATIONSHANDBOKEN 87

för yrkesverksamma inom skatteområdet och studerande i skatterätt. Mycket överskådlig och tack vare marginalrubriker, lagtexthänvisningar och sakregisterna även en mycket användbar uppslagsbok för tex rörelseidkare och fastighetsägare.

Skattereglerna har ändrats på åtskilliga punkter sedan föregående upplaga, och här har alla skattebeslut som fattats t o m vårriksdagen 1986 beaktats. 750 s. **Ca 478 kr** (inkl moms 590 kr).

Köp den i bokhandeln eller direkt från
LTs förlag, Box 620, 151 27 Södertälje. Tfn 0755/325 40.

Fakta Fritid Hobby Yrke från LTs förlag